

Kamppailu identiteeteistä

Identiteettiväittämät ja turvallisuusdiskurssi yhteiskunnallisten liikkeiden tukahduttamisessa ja oikeuttamisessa Kiinan kansantasavallassa

JUHA A. VUORI – LAURI PALTEMAA

ABSTRACT

Using the Chinese Democracy Wall movement of 1978–1981 and the Student Democracy Movement of 1989 as case studies, this article deals with the repression and legitimization of social movements in an authoritarian political system. The theories of identity frames and securitization are combined to produce a framework that can be used to analyze and conceptualize rhetorical interaction between protest movements and authorities. This is an aspect that has been lacking in previous studies on the relationship between the state and social movements. The article shows how various identity frames produced by social movements and state authorities can be seen as attempts both to legitimize protest and to make it illegitimate through security discourse.

Tässä artikkelissa tutkitaan yhteiskunnallisia protestiliikkeitä ja niiden tukahduttamista autoritaarisissa järjestelmissä kahden kiinalaisen demokratialiikkeen valossa. Nämä liikkeet ovat vuosien 1978–1981 demokratiamuuriliike ja vuoden 1989 opiskelijoiden demokratialiike. Artikkelissa osoitetaan, kuinka liikkeiden ja viranomaisten välillä vallitsee kamppailu identiteeteistä ja kuinka turvallistamisen ja identiteettikuvausten teorit voidaan yhdistää tämän kamppailun käsitteellistämiseksi. Vastaavanlaista tutkimusta autoritaaristen järjestelmien yhteiskunnallisista liikkeistä ei ole aiemmin tehty, vaikka esimerkiksi tämän artikkelin tutkimuskohteista on olemassa varsin laaja tutkimuskirjallisuus (esimerkkinä demokratiamuuriliikkeestä ks. Goodman 1981, Nathan 1985, Chen 1982, Paltemaa 2005; vertailevasti molemmista liikkeistä Guang 1996, ja vuoden 1989 opiskelijaliikkeestä Zhao 2004, Calhoun 1994a, Link, Nathan ja Zhang 2001 ja Han Minzhu ja Hua Sheng 1990).

Huomio kiinnittyy identiteettien retoriseen funktioon liikkeiden oikeuttamisessa ja tukahduttamisessa autoritaarisissa poliittisissa järjestelmissä. Kuten tässä artikkelissa pyritään perustellusti

esittämään, liikkeet ja niitä tukahduttavat viranomaiset käyvät kamppailua identiteeteistä, joiden palkintona on yhteiskunnallinen hyväksyntä ja tuki voittajan toimille. Artikkelissa analysoidaan tämän kamppailun logiikkaa turvallistamisen käsitteen kautta, mitä ei ole ennen tehty. Sinänsä väite, että yhteiskunnalliset liikkeet ja valtio ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa, ei ole uusi. Valtion toimien keskeistä merkitystä uusien yhteiskunnallisten liikkeiden onnistumisen tai epäonnistumisen kannalta on korostanut esim. Charles Tilly (1978). Vuorovaikutus on tärkeää myös identiteettiväittämien osalta. Kuten esimerkiksi Sidney Tarrow (1998, 28) toteaa, valtio ja liikkeet kamppailevat merkityksistä, jotka koskevat myös toistensa identiteettejä. Liikkeiden identiteettiväittämät koskevat aina myös niiden vastustajia, jotka voivat olla valtio tai sen osa tai jokin muu organisaatio tai ryhmä yhteiskunnassa (Hunt ym. 1994, 185–186). Vuorovaikutuksen luonteen käsitteellistäminen on kuitenkin ollut tutkimuksessa verraten heikkoa, ja tätä puutetta artikkeli pyrkii korjaamaan.

Liberaali-demokraattisten poliittisten järjestelmien osalta on todettu, että yhteiskunnallisten liik-

keiden identiteettiväittämällä ja ympäröivän yhteiskunnan esittämällä vastaväittämällä on selkeä yhteys toisiinsa (Einwohner 2002). Tässä artikkelissa esitetään, että identiteettiväitteiden strateginen luonne korostuu varsinkin autoritaarisissa järjestelmissä, joissa viranomaisten ja liikkeiden välinen kamppailu identiteeteistä on erityisen silmiinpistävää. Lisäksi väitetään, että turvallisuusdiskursilla on keskeinen merkitys tässä kamppailussa – jotta siis voisimme ymmärtää protestin oikeuttamista autoritaarisissa järjestelmissä, meidän tulee myös ymmärtää tukahduttamisen logiikka.

Yllä esitetyt argumentit asettuvat paremmin perspektiiviin, kun muistamme, että autoritaarisissa järjestelmissä yhteiskunnalliset oppositioliikkeet ja pitkittyneet protestit toimivat jatkuvien tukahduttamistoimien alla. Voi jopa väittää, että autoritaarisissa järjestelmissä suurin osa liikkeiden ”identiteettipuheesta”, eli identiteettiväittämien esittämisestä eri yhteyksissä aktivistien keskuudessa ja liikkeen ulkopuolella (Snow ja McAdam 2000, 53–54; Polletta ja Jasper 2001, 285), tuotetaan pehmeän tukahduttamisen alaisena ja vastauksena siihen. Myös demokratiamuuriliikkeessä ja vuoden 1989 opiskelijoiden demokratialiikkeessä suurin osa identiteettipuhetta sisältäneistä teksteistä tuotettiin sen jälkeen, kun viranomaiset olivat aloittaneet pehmeät tukahduttamistoimet. Pystyäkseen toimimaan liikkeiden täytyy siis kyetä reagoimaan oikealla tavalla tukahduttamiseen.

Kuten Charles Tilly (1978, 100) asian määrittelee, tukahduttamisella (repression) tarkoitetaan ”mitä tahansa toimia, jotka lisäävät toimijoiden yhteistoiminnan hintaa”. Myra Marx Ferree on puolestaan esittänyt (2005), että tukahduttamistoimet voidaan edelleen jakaa pehmeisiin ja koviin muotoihin. Kovat toimet käsittävät suoran väkivallan käytön, kun taas pehmeitä keinoja ovat kaikki sellaiset toimet, joilla pyritään ”estämään ajatusten ja identiteettien pääsyä julkisuuteen”. Pehmeät tukahduttamistoimet suuntautuvat erityisesti liikkeiden kollektiivisia identiteettejä ja aatteellisen vapautuksen ja opposition mahdollistavia ajatusmalleja vastaan. Marx Ferree rajaa mallinsa käytön liberaalidemokraattisiin poliittisiin järjestelmiin, mutta tässä artikkelissa laajennetaan käsitteen käyttöä myös totalitaariin ja autoritaariin järjestelmiin.¹

¹ ”Totalitarismia” käytetään usein niiden poliittisten järjestelmien leimaamiseen, joista puhuja ei systyistä tai toisesta

Identiteettiväittämät ja protestin oikeuttaminen

Yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimus on kehittänyt ns. raamiteorian (frame theory) selittämään identiteettiväittämien luomista ja esittämistä yhteiskunnallisissa liikkeissä. Koska termi kuulostaa suomeksi kömpelöltä, tässä puhutaan raamien sijaan esityksistä. Esittämiseen liittyy myös vahvasti tapahtuman retorista luonnetta korostava merkitys, joka on tärkeä identiteettiväittämien osalta. Esityksillä tarkoitetaan niitä ajatuksia ja selityksiä, jotka luodaan kuvaamaan aktivistien yhteisiä toimia ja ohjaamaan niitä (Gamson 1988, 222). Kuten Doug McAdam ym. (1988, 198) asian määrittelevät, esitykset antavat merkityksen ja selittävät niitä ”tapahtumia ja olosuhteita, jotka ovat keskeisiä todennäköisten osallistujien ja kannattajien värväimisessä, sivustakatsojien tuen hankkimisessa ja vastustajien lamauttamisessa.” Myös identiteettiväittämät kuuluvat esitysten luomisen piiriin, sillä ne selittävät liikkeen osallistujien yhteistä toimintaa ja yrittävät rohkaista ihmisiä liittymään mukaan. Niiden kautta luodaan ”me” ja ”nuo muut”, jotka ovat edellytys kollektiiviselle toiminnalle (Klandermans ja de Weerd 2000, 70). Identiteettiväittämien käyttö on siten myös poliittista puhetta. Sillä pyritään vaikuttamaan osallistujiin ja vastustajiin yhtäläillä (Poletta ja Jasper 2001, 285).

Pystyäkseen täyttämään yllä mainitut tehtävät, liikkeiden aktivistien on esitettävä liikkeensä kollektiivinen ja osanottajien yksilöllinen luonne ja päämäärät edullisilla tavoilla. Se, mikä on kulloinkin edullista, määräytyy osaltaan jo olemassa olevien yhteiskunnan arvojen, uskomusten ja tarinoiden kautta, joilla on kulttuurista kaikupohjaa (cultural resonance) (McAdam 1994, 37–38). Liikkeiden kohdeyleisöille tarjotaan harvoin vieraita ajatuksia ja identiteettiväittämiä sellaisenaan, vaan ne puetaan muistuttamaan jo olemassa olevia laajalti hyväksytyjä arvoja, periaatteita ja käsityksiä yhteiskunnasta ja yhteiskunnallisen aktivismin merkityksistä. Tätä kutsutaan esitysten mukauttamiseksi (frame alignment) (Snow ja Benford 1988,

pidä. Tässä termiä käytetään kuitenkin vain analyttisenä käsitteenä jatkumossa totalitarismi – demokratia. Totalitarismitkin eroavat luonnollisesti toisistaan, mutta tämä yleiskäsite riittää tämän tutkimuksen osalta. Totalitarismin poliittisesta käytöstä, ks. Žižek 2002, 4 ja Elo, 2005, 42–4, myös Havel, 1992, 24–214.

204). Chaïm Perelman (1988) kutsuu samaa ilmiötä ”esisopimuksiksi” tai premisseiksi, jotka muodostavat kuulijalle itsestään selvän lähtökohdan poliittisille argumenteille. Väitteiden esittäjä pyrkii liittämään näiden lähtökohtien itsestäänselvyden omaan väitteeseensä. Retoriikkaa tarvitaan myös mobilisaatiota tukevien tunteiden nostattamiseen (Tarrow 1997).

Myös viranomaiset käyttävät identiteettiväittämiä oman valtansa oikeuttamiseen ja vastustajiensa tukahduttamiseen. Autoritaariset hallitukset kuvaavat itsensä usein kansakunnan vapauttajina ja pelastajina, kansan suuruuden turvaajina. Tämä sulkee pois muut mahdolliset toimijat ja heidän mahdollisesti edustamansa poliittiset järjestelmät samojen arvojen kantajina. (Holm 2004.) Kuten Vivian Shue (2004) on todennut, myös Kiinan kommunistisen puolueen retorinen oikeutus perustuu viimekädessä siihen, miten se varjelee ”oikeamielisyttä, totuutta ja Kiinan kunniaa”. Myös kansakunnan jälleenyhdistäminen ja taistelu ”pahoja kansanosia” vastaan ovat virallisen kansallisen historiankirjoituksen ja populaarikulttuurin rakennusosia. Tämänkaltaisen piiritystilassa olevan ”itsen” ja vihamielisten ”muiden” asetelma vahvistaa kuria, oikeuttaa tarvittaessa sarron ja pitää yllä yhteyttä kansan ja johtajien välillä (Bourdieu 1991).

Ideologia on myös keskeinen esitysten ja kaikupohjaisten arvojen lähde, varsinkin totalitaarisissa järjestelmissä. Ideologiat ohjaavat aktivistien identiteettiväittämiä muodostamista sekä kollektiivisellä että yksilötasolla tarjoamalla valmiin ja mahdollisesti kaikupohjaisen arvopohjan yhteiskunnallisille liikkeille (Rokeach 1979; Warren 1990). Ideologiat ”kaunistavat tyytymättömyyden”, kuten David Apter on todennut (lainattu Tarrow 1998, 21). Sama kuitenkin pätee liikkeiden tukahduttamiseen, sillä ideologiat ovat luonnollisesti myös totalitaaristen järjestelmien oikeutuksen keskeinen lähde (Guo 2000; Elo 2005). Totalitaariset ideologiat perustelevat vallanpitäjien toimien oikeutuksen ja oikeellisuuden tarjoamalla ainoat hyväksyttävät päämäärät ja rakenteet yhteiskunnalle. Näiden turvaaminen oikeuttaa opposition tukahduttamisen. Jos yhteiskunnalliset liikkeet siis haluavat välttää tukahduttamisen totalitaarisissa järjestelmissä, niiden tulee esittää identiteettiväitteensä ja päämääränsä virallista ideologiaa, tai ainakin jostain sen osaa, tukevina.

Kaikupohjaisten arvojen ja identiteettiväittämiä merkitystä on myös tutkittu kiinalaisissa protes-

tiliikkeissä jonkin verran. Vuoden 1989 demokraattiliikkeen osalta Elizabeth Perry (2002) on todennut erilaisten ”protestikoreografioiden” ja ”roolijakojen” merkityksen protestin oikeuttajana ja mobilisaation keinona. Joseph W. Esherick ja Jeffrey N. Wasserstrom (1994) ovat tutkineet poliittisen ”katuteatterin” merkitystä demokraattiliikkeen oikeutuksessa ja painottavat erityisesti protestin esittämistä historiallisten esikuvien, kuten esimerkiksi Kiinan modernissa historiassa tärkeän vuoden 1919 ”Toukokuun neljännen päivän liikkeen” jatkajana. Hyvin samalla tavalla myös Frank N. Pieke (1994) väittää, että vuoden 1989 opiskelijaliikkeen uudelleenkontekstualisoiminen (recontextualization) historiallisten esikuvien jatkajaksi tarjosi hyvin voimakkaan oikeutuksen lähteen protesteille. Craig C. Calhounin (1994b) mukaan vuoden 1989 protestin tutkimuksessa on ymmärrettävä ”identiteettipolitiikan” suuri merkitys, jos halutaan selittää protestin saamat muodot.

Vaikka protestin ja hallinnon oikeutukseen käytettyjen kulttuurisäiltöjen välinen yhteys on siten hyvin osoitettu myös Kiinan osalta, tutkimuksista puuttuu useimmiten vuorovaikutteisen kanssakäymisen ulottuvuus. Viranomaisten toimien keskeinen rooli protestien ja liikkeiden osalta tiedetään yleisesti, mutta tukahduttamistoimien ja protestin retorisen oikeutuksen välistä suhdetta ei ole juurikaan tutkittu. Jotta voitaisiin ymmärtää protestin oikeuttamista on kuitenkin tunnettava tukahduttamiseen käytettävät keinot. Turvallistamisen ja turvallistamisen purkamisen / kilpistämisen käsitteet tarjoavat tähän hyvän analyttisen työvälineen.

Pehmeä tukahduttaminen ja turvallistaminen

Kuten mobilisaatio, myös tukahduttaminen vaatii oikeutuksen ja sillä on omat kustannuksensa; mikään hallitus ei voi loputtomasti jatkaa tukahduttamista ilman oikeuttamista. Legitimiteetti on kenties tärkein tekijä yhteiskunnallisten instituutioiden säilymisessä ja kaikkien valtioiden täytyy soveltaa niin suostuttelua kuin pakkovaltaakin politiikassaan. Tämä pätee sekä demokraattisiin että ei-demokraattisiin järjestelmiin. Myös autoritaarisissa järjestelmissä on tarpeen oikeuttaa erikoistoimenpiteet (Holm 2004, 219). Jopa kaikkein despoottisimmissa valtioissa johtajat ovat riippuvaisia joidenkin avainhenkilöiden suosiosta (Elo 2005, 128–131). Kuten Christian Davenport (2005, xv) esittää, autoritaariset hallinnot yleensä perustelevat

tukahduttamisen joidenkin poliittisten uhkien aiheuttamalla pakolla: tukahduttamista ei perustella sillä, että väkivallan käyttö on viranomaisille mahdollista.

Tukahduttamisen käsite yhdistetään tässä artikkelissa Ole Wæverin kehittämään turvallistamisteoriaan (ks. esim. Wæver 1989a; 1989b; 2000; Buzan ym. 1998). Wæverin mukaan turvallistaminen on poliittinen prosessi, jossa tunnustetaan turvallisuuden tiloja, osoitetaan uhkia ja rakennetaan turvallisuuden viitekohteita. Tämä prosessi mahdollistaa tukahduttavien keinojen käytön valtion tai jonkin muun turvallistavan toimijan moraalisen opin vastaisesti. Turvallisuuskysymykset nousevat usein politiikan päiväjärjestysten kärkeen, sillä kuten Barry Buzan (1991) sanoo, ”survival comes first”. Turvallisuuskysymysten ensisijaisuus ja kiireellisyys myös vapauttavat turvallistavan toimijan säännöistä, jotka normaalisti sitovat politiikkaa ja käyttäytymistä.

Turvallisuuskysymykset ymmärretään usein joihinkin objektiivisina asioina, joista meillä voi olla oikeita tai harhaisia subjektiivisia havaintoja (Jervis 1976). Asioista tulee turvallisuushuolia kuitenkin vain turvallistamisen yksilöidenvälisen ja itseviittauksellisen sosiaalisen prosessin kautta (Buzan ym. 1998). Vaikka monet ilmiöt voivat vaarantaa jonkin olemassaolon, nämä kysymykset saavat (kansallisen) turvallisuuden statusfunktion vain sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta, joka aikaansaadaan puheakteilla (puheakteista ks. esim. Austin 1975; Searle 1969; Habermas 1971; Bourdieu 1991). Tällä prosessilla katsotaan olevan useammanlaisia poliittisia ja yhteiskunnallisia funktioita ja päämääriä. Turvallistamisteoria kiinnittää huomiota turvallisuuskysymysten performatiivisuuteen (performatiivisuudesta ks. esim. Bourdieu 1991; Butler 1997).

Turvallistaminen on illokutionaarinen puheakti², jossa tuotetaan olemassaolon uhka jollekin viitekohteelle. Turvallistamisteko on jonkin kysymyksen luokittelu vakavia keinoja edellyttäväksi olemassaolon kysymykseksi. Jos turvallistaminen onnistuu, se mahdollistaa kysymyksen siirtämisen

tavanomaisen politiikan tuolle puolen, turvallisuuden aikaansaaman oikeutuksen turvin. Turvallistamisen perlokutiivinen seuraus on poliittinen legitimitteetti, turvallistaminen oikeuttaa muuten moraalittomina tai ei-oikeutettuina pidettyjä tekoja.

Turvallistamisteot vaativat sekä oikean ”illokutionaarisen kieliopin” noudattamista että riittävää ”sosiaalista pääomaa” (Buzan ym. 1998; vrt. Bourdieu 1991): jotta puhuja voi ”loihkia” (kansallisen) turvallisuuden ”sosiaalista taikaa”, hänen täytyy olla oikeassa yhteiskunnallisessa asemassa (esimerkiksi sotilaskeskuskomitean puheenjohtajana) ja käyttää oikeanmuotoista puhetta (esimerkiksi argumentoimalla, että ”yhteiskunnallisen vakauden ja yhtenäisyyden vaaliminen edellyttää selvötteisiä tekoja”). Uuhiin liittyvät tekijät joko helpottavat tai vaikeuttavat turvallistamista. Jo ennestään uhkaavina pidettyjä asioita on helpompi turvallistaa. Lingvistiset ja sosiaaliset ”onnellisuussäännöt” eivät kuitenkaan ole deterministisiä: kenellekään ei voida taata turvallistamisen onnistumista, sillä tämä riippuu turvallistamisen yleisöstä. Sekä lingvistiset että sosiaaliset onnellisuusehdot ovat välttämättömiä, mutta kummatkaan eivät takaa turvallistamisen onnistumista. Avoimena sosiaalisena prosessina turvallistaminen voi aina epäonnistua.

Asioiden kehystäminen turvallisuudella on hyvin käytännöllinen poliittinen työkalu vallanpitäjille. Tätä poliittista siirtoa voidaan kuitenkin myös vastustaa. Turvallistamisen vastastrategia tai -siirto voidaan nimetä turvallistamisen purkamiseksi (de-securitization). Turvallistamisen purkaminen on yleensä ymmärretty kollektiivisten identiteettien purkamisena tilanteissa, joissa ”ystävien” ja ”vihollisten” suhteita määrittävät olemassaolon uhat, eli identiteetit ovat turvallistettuja. Wæverille turvallistamisen purkaminen on prosessi, jossa turvallisuuskysymykset menettävät ”turvallisuusluonteensa” ja eivät siten ole enää luonteeltaan rajoittavia³.

Autoritaarisissa poliittisissa asetelmissä turvallistaminen ja turvallistamisen purkaminen muodostavat eräänlaisen protestin ja tukahduttamisen kieliopin. Niin protestin kuin tukahduttamisenkin

² Puheaktiteoriassa puheakteja on kolmenlaisia: lokutionaarisia, illokutionaarisia ja perlokutionaarisia. Lokuutio on puheen lausumisen fyysinen teko, illokutio on lausumalla tapahtuva teko, jolla on tietty merkitys konventionaalisisessa sosiaalisessa vuorovaikutusjärjestelmässä, kun perlokutio taas on teko, jolla puhuja saa yleisössään aikaan jonkin efektin lausussaan jonkin lausahduksen.

³ Wæver on esittänyt kolme keinoa turvallistamisen purkamiseen: 1) kysymyksestä ei yksinkertaisesti puhuta turvallisuuden termin, 2) turvallistettuihin kysymyksiin reagoidaan tavoilla, jotka eivät syvennä turvallisuusdilemmoja tai pahenna muita pahanlaatuista kierteitä ja 3) turvallisuuskysymykset siirretään takaisin ”normaalin politiikan” piiriin. (Wæver 1995; 2000.)

sanasto johdetaan yhteiskuntien ja poliittisten järjestysten kaukupohjaisista arvoista, myyteistä, laeista sekä kansan ja hallituksen julistuksista. Protestoinnin kustannusten lisäämiseksi virkavalta esittää vastustajansa uhiksi joillekin hallitusvallan arvokaina pitämille viitekohteille. Protestoijat pyrkivät purkamaan liikkeensä turvallistamisen korostamalla identiteettejä, jotka ovat yhteneväisiä yleisesti hyväksytyjen arvojen kanssa, joita myös hallitusvalta väittää edustavansa. Protestoijien päämäärät esitetään myötämielisinä ja rakentavina näihin arvoihin nähden, jolloin ne eivät millään voisi olla uhkaavia. Vaikka liikkeiden identiteettien muodostaminen ajaa myös muita päämääriä, kuten lisäkannattajien hankkimista ja aktivistien omaa ryhmäkoheesiota, näiden tavoitteiden ei tarvitse olla toisiaan poissulkevia (Gecas 2000, 95–100; Polletta ja Jasper 2001, 283–305; Melucci 1996). Esitykset, jotka altistaisivat liikkeet turvallistamiselle, eivät olisi suosiollisia myöskään yleisen suosion kasvattamisessa. Näillä esityksillä liikkeet myös pyrkivät saavuttamaan sosiaalista pääomaa, esimerkiksi moraalista auktoriteettia, joka niiltä puuttuu viranomaisiin verrattuna. Seuraavassa tarkastellaan lähemmin yllä kuvattuja prosesseja Kiinan vuosien 1978–81 demokratiamuuriliikkeen ja 1989 opiskelijademokratialiikkeen yhteydessä.

Pehmeä tukahduttaminen ja sen vastustaminen vuosien 1978–81 ja 1989 liikkeissä

Demokratiamuuriliikettä (1978–1981)⁴ voidaan pitää nyky-Kiinan demokratialiikkeen alkuna. Liikkeen taustalla oli kulttuurivallankumous (1966–1976) ja sen aikana kehkeytynyt punakaartien (hongweibin) nuorisoradikalismi ja yhteiskunnallinen tyytymättömyys. Poliittinen tilaisuus liikkeelle syntyi Maon kuolemaa seuranneen Kiinan kommunistisen puolueen (KKP) johdon sisäisen kamppailun myötä. Syksyllä 1978 Deng Xiaopingin johtamien uudistajien ja maolaisen⁵ vasemmiston välillä käytiin kiivasta poliittista valtataistelua.

⁴ Pekingin demokratiamuuriliikkeen varsinaiset päivämäärät ovat kiistanalaiset ja liike myös jakaantui maltillisempiin sosialistisen demokratian ja länsimaisen demokratian kannattajiin, ks. tarkemmin Paltemaa 2005b.

⁵ Nämä vastustajat olivat kulttuurivallankumouksen jälkehen jäljelle jääneet maolaiset joukot KKP:ssä. Maoismi tai maolaisuus itsessään ovat länsimaissa käytettyjä käsitteitä, joita ei juuri käytetä Kiinassa, jossa samaan asiaan viittaa nk. ”Mao Zedongin ajattelu”.

Deng tukeutui tässä kamppailussa demokratiamuuriliikkeen aikaansaamaan kansansuosioon, mutta kääntyi jo keväällä 1979 liikettä vastaan.

Vuoden 1989 opiskelijademokratialiike oli 1980-luvun opiskelija-aktivismiin kulminaatiopiste. Vuonna 1978 alkanut uudistuskausi ei ollut jakanut menestyksen hedelmiä tasaisesti. Opiskelijat ja älymystö olivat huolissaan taloudellisesta tulevaisuudestaan ja puolueen kroonisesta korruptiosta. Vasemmistolaiset konservatiivit uhkasivat taloudellisten uudistusten jatkumista, kun taas monet uudistusten suosijat kannattivat niiden laajentamista poliittiseen järjestelmään. Nyky-Kiinan historian merkittävimpänä isänmaallisena opiskelijaliikkeenä pidetyn Toukokuun neljännen päivän liikkeen 70-vuotispäivä lähenei keväällä 1989. Aktivistioiskelijat olivat siis jo valmistelleet poliittista liikehdintää, kun 1987 syrjäytetyn uudistusmiehien puoluesihteerin Hu Yaobangin kuolema tarjosi tilaisuuden protestien aloittamisen etujassaan. Viranomaisten aluksi salliva suhtautuminen surunilmauksiin mahdollisti aktiviteettien laajentamisen mielenosoituksiksi, jotka siirtyivät nopeasti yliopistokampuksilta Pekingin Taivaallisen rauhan aukiolle ja levisivät myös muihin Kiinan kaupunkeihin.

Sekä demokratiamuuriliikkeen että vuoden 1989 opiskelijaliikkeen toiminta päättyi koviin tukahduttamistoimiin. Edellistä vastaan kohdistettiin kolme tukahduttamiskampanjaa vuosien 1979 ja 1981 välillä. Ensin hiljennettiin liikkeen radikaalimmat jäsenet, jonka jälkeen vaiennettiin maltillisemmat aktivistit. Kuten vuosina 1978–1981, myös vuonna 1989 kommunistisen puolueen sisäinen valtakamppailu esti kuitenkin aluksi yhtenäisen ja vakaan linjan muodostamista demokratialiikkeen nähdessä. Mielenosoitukset jatkuivat lähes kolme kuukautta ennen kesäkuun neljännen väkivaltaista tukahduttamisoperaatiota. Molemmissa tapauksissa kovia tukahduttamisen muotoja edelsi ja seurasi intensiivinen pehmeä tukahduttaminen, jota aktivistit koettivat torjua eri keinoin. Kuitenkin vain vuonna 1989 päädyttiin käyttämään sotilaallista voimaa.

Viranomaisten retoriset taktiikat: hajota ja hallitse

Viranomaisten keskeinen turvallistamistaktiikka kummannkin liikkeen kohdalla oli jakaa liikkeisiin osallistuneet ”pahojen kansanosien” vähemmis-

töön ja näiden ”räyhääjien” ja ”vastavallankumouksellisten” huijaamaan, hyväuskoiseen enemmistöön. Tämä ”pahojen kansanosien” taktiikka toistui kerta toisensa jälkeen, kun viranomaiset koettivat murtaa liikkeiden moraalisen perustan. Kenties valaisevin esimerkki tästä taktiikasta demokraatiamuuriliikkeen kohdalla on löydettävissä vuoden 1981 helmikuun yhdeksännen päivän ”keskusdirektiivissä numero 9”, joka aloitti kolmannen liikkeenvastaisen ratsiasarjan. Direktiivissä todettiin, että aktivistit

viettelevät, johtavat harhaan, noituvat ja nostattavat kapinaan pientä poliittisesti naiivia ja kometatonta nuorten vähemmistöä saavuttaakseen pahat poliittiset päämääränsä. He viis veisaavat valtion ja kansan eduista ja pelkäävät vain sitä, että koko maailma ei ole sekasorron vallassa. (Directive Concerning Illegal Publications, Illegal Organizations, and Other Related Problems. 1981 / 1983.)

Täsmälleen sama ”hajota ja hallitse” -taktiikka oli käytössä 1989, kun viranomaiset väittivät pahojen kansanosien olevan yhteistyössä Kiinanvastaisten tahojen kanssa niin Kiinassa kuin ulkomailla. Tämän liiton tarkoitus oli harhauttaa ja manipuloida naiiveja joukkoja. Taktiikka ilmeni jo viranomaisten ensimmäisessä julkisessa turvallistamissiiroissa *Renmin ribaon* (Kansan päivälehti) huhtikuun 26. päivän artikkelissa, jossa kommentoitiin opiskelijamielenosituksia:

Hyödyntäen tilannetta, äärimmäisen pieni joukko väkeä levitti huhuja, hyökkäsi kommunistisen puolueen ja valtion johtajia vastaan nimeltä ja yllytti joukot murtamaan Xinhua-portin Zhongnanhaissa [KKP:n johtoportaan asuinalueen pääsisäänkäynti Pekingissä]. ... Itse opiskelijat aukiolla onnistuivat pitämään järjestyttä tietoisesti yllä. ... Kuitenkin, muistotilaisuuden jälkeen, äärimmäisen pieni joukko väkeä jatkoi nuorten opiskelijoiden ”surutunteiden” hyödyntämistä muiden päämäärien ajamiseen. (*Renmin ribao* 26.4.1989.)

Vaikka viranomaiset siis jakoivat liikkeiden osantottajat viattomiin (tai vähemmän syyllisiin) joukkoihin ja pahoihin ydinaktivisteihin, he olivat vaihtonaisia sen suhteen, keitä nämä vaaralliset ydinaktivistit olivat käytännössä. Tämä mahdollisti epävarmuuden kylvämisen aktivistien riveihin ja nosti aktivismin psykologista kynnystä. Käytän-

nössä ”räyhääjät” olivat liikkeiden johtajia, mikä nosti johtoasemiin nousemisen riskejä. Liikkeiden jako eri ryhmiin myös mahdollisti ratsioiden oikeuttamisen, sillä auktoriteetit pystyivät kiistämään olevansa riviprotestoijia vastaan, jotka joka tapauksessa olivat liian lukuisia ”pieneksi joukoksi”. Näiden suurten joukkojen tukahduttaminen, jopa retoriikan tasolla, olisi myös vinyt kommunistisen puolueen epämurkavan lähelle ”joukkojen” tai ”kansan” vastustamista, ja siten tehnyt turvallistamissiiroista tehottomampia.

Liikkeet uhkina sosialismille

Kuten uusien yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimuksessa on havaittu, kaikkien identiteettiesitysten ei tarvitse olla luonteeltaan essentialistisia. Identiteetti-ilmaisut voivat viitata niin aktivistien perustaviin ominaisuuksiin, kuten rohkeuteen ja epäitsekkyuteen, kuin aktivistien tekojen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin (Gecas 2000, 93–94, 96–98; Polletta ja Jasper 2001, 293). Kaikkea puhetta, jossa aktivistit viittaavat itseensä ”meinä” tai ”minuna” liittäen näihin joitain attribuutteja voidaan pitää identiteettipuheena. Aktivistien esittäminen ihmisiksi, jotka ovat luomassa parempaa tulevaisuutta, tai vaihtoehtoisesti sekasortoa, voi olla yhtä vetoavaa kuin epämääräisempien ilmaisujen kuten ”isänmaanystävien” tai ”vastavallankumouksellisen roskaakin” käyttö.

Yksi merkittävimmistä vuoden 1978 jälkeisen uudistuskauden aikaisista turvallistamissiiroista oli Deng Xiaopingin demokraatiamuuriliikkeen ensimmäistä tukahduttamista alustanut puhe, jossa hän määrittä ”neljä perimmäistä periaatetta” maaliskuun 30. päivänä 1979. Nämä rikkomat periaatteet olivat: sosialistisella tiellä pysyminen, proletariaatin diktatuurin ylläpitäminen, KKP:n johtoasema ja Marxismi-Leninismi-Mao Zedongin ajattelu (Deng 1995a, 174–175). Näistä periaatteista tuli välittömästi turvallistamisen viitekohde ja niitä käytettiin kumpaakin liikettä vastaan. Jo puheessaan perimmäisistä periaatteista Deng turvallisti demokraatiamuuriliikkeen kuvaamalla, kun- ka ”tietyt pahat ryhmittymät” demokraatiamuuriliikkeessä olivat saaneet aikaan ongelmia esittämällä kohtuuttomia vaatimuksia, esittämällä syytöksiä, ”vastustamalla avoimesti proletariaatin diktaturiaa” ja ”solvaamalla toveri Mao Zedongia”. Nämä ryhmät olivat Dengin mukaan julistaneet ”proletariaatin diktatuurin kaiken pahuuden

lähteeksi” ja ”kritisoiheet Kiinan kommunistista puoluetta” (Deng 1995b, 182). Toisina merkittävinä turvallistamisen viitekohteina olivat modernisaatiopolitiikka ja yhteiskunnallinen vakaus, joita demokratiamuuriliike Dengin mukaan uhkasi ”anarkialla” (Deng 1995b, 184).

Samat perimmäiset periaatteet, modernisaatio ja yhteiskunnallinen vakaus olivat viitekohteina vuoden 1989 turvallistamisprosessissa. Tällä kertaa Deng esitti, että liike edusti ”porvarillista liberalismia” ja oli suoraan neljää perimmäistä periaatetta vastaan (Deng 2004, 305–306). Kovaa linjaa edustanut pääministeri Li Peng (1990, 7–56) luonnehti liikkeen perustavanlaatuisia luonnetta porvarillisen liberalismiin ja neljän perimmäisen periaatteen välisenä kamppailuna vuoden 1990 hallituksen työraportissa:

Perimmäiseltä olemukseltaan se [vuoden 1989 liike] edusti porvarillisen liberalisaation ja neljän perimmäisen periaatteen välistä jyrkkää konfliktia sekä soluttautumista ajavien ja soluttautumista vastustavien, kumouksellisten ja kumousta vastustavien, ja rauhanomaista evoluutiota ajavien ja rauhanomaista evoluutiota vastustavien voimien välistä akuuttia kamppailua.

Renmin ribaon huhtikuun 26. pääkirjoitus vuonna 1989 myös leimasi mielenosoittajat ”sekasorron” aikaansaajiksi, ja neljään perimmäiseen periaatteen viitaten totesi, että

kyseessä on hyvin suunniteltu juoni [...] ihmisten sekaannuttamiseksi ja maan johtamiseksi sekasortoon... ; sen todellinen päämäärä on hylätä Kiinan kommunistinen puolue ja sosialistinen järjestelmä kaikkein perustavanlaatuisimmalla tasolla. ... Tämä on mitä vakavin poliittinen kamppailu, joka koskee koko puoluetta ja kansakuntaa. (*Renmin ribao* 26.4.1989.)

”Sekasorron” leimasta tulikin keskeisin kysymys turvallistamisen purkamiseen tähänneissä siirroissa vuoden 1989 opiskelijaliikkeessä, sillä se teki liikkeestä eksplisiittisesti uhkan kansalliselle turvallisuudelle. Opiskelijat eivät voineet hyväksyä tätä.

Liikkeiden kollektiiviset identiteettiväittämät

Viranomaisten pehmeät tukahduttamiskeinot pakottivat sekä demokratiamuuriliikkeen että vuoden 1989 liikkeen aktivistit esittämään liikkeensä hy-

väksyttävän ja kannatettavan yhteiskunnallisen aktivismin mallien mukaisiksi. Demokratiamuuriliike esitettiin osana yhä jatkuvaa ja edistyvää vallankumouksen kulkua, johon liittyi KKP:n sisäisen linjataistelun kääntäminen edistyksellisten voimien voitoksi. Näin tehdessään aktivistit käyttivät marxilaisia selitysmalleja ja kommunistiseen tarustoon kuuluvaa vallankumouksellisen sankaruuden käsitettä oman liikkeensä oikeuttamiseen. Niinpä he kuvasivat itsensä historian edistyksellisiksi voimiksi, oikean sosialismin esitaistelijoiksi, joiden harteilla oli vallankumouksen ja massojen johtaminen. Tämän aktivistit olivat omaksuneet kulttuuri-vallankumouksen aikaisesta retoriikasta (vrt. Mehnert 1969, 47).

Demokratiamuuriliike kuvattiin myös vastustamattomaksi hyökyaalloksi, joka veisi Kiinan edistykseen sosialistisen demokratian, laillisuuden ja kansalaisoikeuksien kunnioituksen kautta (Zhou Xun 1979, MMLK vol. 5, 38). Liikkeen jäsenet myös korostivat olevansa ”kansan” asialla esimerkiksi korostamalla, että heidän lehtensä olivat ”kansan toimittamia” (Lianhe shengming MMLK vol. 2, 1979, 24). Kuten eräs *Zhongguo renquan* (Kiinan ihmisoikeudet) aktivistilehden kirjoittaja totesi liikkeensä luonteesta:

Voimme olla varmoja vain tästä asiasta: Demokratiamuuriliikkeen suunta on yhtä historian edistyksen kanssa, liikkeen olemassaolo on välttämätöntä, se edustaa kansan etuja ja tulee siksi voittamaan (Gao Shan 1979, MMLK vol. 3, 278).

Vuoden 1989 opiskelijaliikkeen jäsenet käyttivät hyvin vastaavankaltaisia kuvauksia kollektiivisesta identiteetistään. Erojakin kuitenkin oli. Liikkeet painottivat eri seikkoja kollektiivisissa identiteetissään tavalla, joka kertoo myös siitä miten identiteettiesitysten mukauttaminen kaukupohjaisiin arvoihin toimii. Demokratiamuuriliikkeen aktivistit painottivat liikkeen roolia vallankumouksen eturintamassa, ja itseään nuorisona, joka oli kulttuuri-vallankumouksen aikana nähnyt puolueen vasemmostosiiven ”valemarsmin” läpi. He kuvasivat itseään ”valveutuneena” tai ”heränneenä” ikäpolvena (Zheng Ming 1979, MMLK vol. 7, 95; Hua Chuan 1979, MMLK vol. 15, 33–38). Vuoden 1989 opiskelijaliikkeen opiskelija-aktivistit painottivat vuorostaan enemmän isänmaallisuutta. Ero selittyi ajankohtien erilaisilla valtakunnan poliittikan tilanteilla. Vuonna 1978 kommunistisen puo-

luen johto oli hajaantunut maolaiseen, kulttuuri-vallankumouksesta hyötyneeseen faktioon ja sitä vastustavaan Deng Xiaopingin johtamaan reformistiseen faktioon. Demokratiamuuri liike hyökkäsi edellistä ryhmää vastaan. Vuonna 1989 maolaisista ryhmää ei enää ollut vaikutusvaltaisissa paikoissa, eikä Deng Xiaoping enää kehottanut kansalaisia ”vapauttamaan mieliään” ja ”etsimään totuutta tosiasioista” (iskulauseita, joilla pyrittiin heikentämään maolaista faktioita). Sen sijaan Deng kehotti ihmisiä ponnistelemaan ”neljän nykyaikaistamisen” ohjelman puolesta ja rakentamaan vahvaa ja vaurasta isänmaata. Kumpikin liike tarttui aikansa keskeisiin poliittisiin iskulauseisiin kuvaten itsensä elintärkeinä niiden toteutumiseksi. Kyseessä oli kuitenkin vain aste-ero, sillä kummallakin liikkeellä oli myös toinen tema eli sosialismi ja isänmaallisuus.

Myös 1989 liike kuvasi itsensä hyödyllisenä sosialistisen isänmaan eduille pyrkien siten torjumaan itseensä kohdistuneen turvallistamisen. Johdava demokratia-aktivisti Wuer Kaixi kuvasi liikkeen kollektiivisen identiteetin seuraavasti:

Tällä opiskelijaliikkeellä on vain yksi päämäärä, demokratian ja tieteen viirien alla tapahtuva nykyaikaistamisen nopeuttaminen, joka tapahtuu vapauttamalla ihmiset feodaalisen ideologian kahleista, edistämällä vapautta, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltion luomista – Opiskelijakumppanini, maanmieheni, kansakuntamme vauraus on isänmaallisen opiskelijaliikkeen lopullinen päämäärä. (CFD 1990, 135–137.)

Viranomaisten turvallistamisyritykset aiheuttivat molemmissa liikkeissä välittömiä vastareaktioita. Tyypillinen tapa kiistää pehmeään tukahduttamiseen käytetyt identiteettiväittämät demokratiamuuri liikkeeseen kohdistuneen ensimmäisen kovan tukahduttamisellaan aikana maaliskuun huhtikuussa 1979 esitettiin *Kexue minzhu fazhi* (Tiede, demokratia ja laillisuus) nimisessä aktivistilehdessä seuraavasti:

[Kyseessä on] niiden voimien vastahyökkäys, jotka käyttävät Lin [Biaon] ja Jiang [Qingin] [puolueen maolaisen siiven pääedustajia kulttuurivallankumouksen aikana] edustamaa feodaali-fasismia ja orjuutuksen keinoja niitä vallankumouksellisia ihmisiä vastaan, jotka vaativat demokratiaa ja neljää nykyaikaistamista. Nämä voimat yrittävät jatkaa Mao Zedongin ajatusten alhaista väristelyä tukahduttaakseen

ihmiset ja tehdäkseen heistä idiootteja. (Bi Dan 1979, MMLK vol. 17, pp. 33–34.)

Kuten jo todettiin, vuoden 1989 liikkeessä ”sekasorron” määritelmästä tuli opiskelijavastarinnan ydinkohta. Tämän ”tuomion” purkaminen oli mukana kaikissa viranomaisille suunnatuissa vaatimusluetteloissa, samoin kuin useissa seinäjulisteissa. Esimerkiksi kommunistisen puolueen keskuskomitealle suunnattu avoin kirje totesi asiasta seuraavasti:

Millä oikeudella te nimitätte opiskelijoiden oikeutettuja toimia kansakunnan ja sen asukkaiden hyväksi ”laittomiksi toimiksi, joihin osallistuu vain pieni joukko pahoja ihmisiä, jotka tähtäävät yhteiskunnallisen vakauden ja kansakuntamme yhtenäisyyden tuhoamiseen?” (CFD 1990, 50.)

Myös muut opiskelijat vaativat anteeksipyyntöä tiedotusvälineiltä ja viranomaisilta ”sekasorron” leiman takia (CFD 1990, 72). Joistain opiskelijoiden lausumista käy selville myös se, miten he olivat tietoisia tarpeesta saada omat identiteettiväittämänsä hyväksytyksi julkisuudessa. Esimerkiksi maaliskuun lopussa ilmestynyt lentolehtinen kommentoi opiskelijoiden ja viranomaisten välistä televisioväittelyä, jota pidettiin epäonnistuneena opiskelijoiden kannalta:

Kaikkein turhauttavin puoli koko jutussa [TV-ohjelma] on se, miten nuorista ja urheista opiskelijoista, jotka vaarantavat oman turvallisuutensa demokraattisia uudistuksia ajaessaan, tehtiin kärsimättömiä ja kiittämättömiä lapsellisia kakaroita. – Me varoitamme nyt teitä [viranomaiset tämän takana]: ovelien kikkojen aika on ohi. Kansa näkee kyllä lävitseen. Toivomme, että toimitte koko maan etua ajatellen ja hyväksytte tämän mahtavan isänmaallisen opiskelijaliikkeen 70 vuoden takaisen toukokuun 4. päivän liikkeen jatkajaksi. (CFD 1990, 113.)

Kumpikin liike käytti siten isänmaallisuuden ja edistyskellisuuden kuvauksia kannatuksen hankkimisessa ja yrittäessään liikkeidensä turvallistamisen purkamista sen jälkeen, kun viranomaiset olivat alkaneet liikkeiden pehmeän tukahduttamisen. Molemmat liikkeet turvautuivat myös hyvin samankaltaisiin identiteettiväittämiin yksittäisten aktivistien osalta.

Aktivisti-identiteetit

Yhteiskunnallisten liikkeiden on todettu pyrkivän vaikuttamaan myös jäsentensä minäkuvaan ja identiteetteihin (Johnston ja Gusfield 1994; Hunt ym. 1994, 192–194). Liikkeiden jäseniä koskevat identiteettiväittämät ovat kuitenkin aina myös tärkeitä turvallistavia ja turvallistamista purkavia tekoja. Liikkeet, jotka muodostuvat ”vaarallisista” yksilöistä, on helpompi turvallistaa kuin liikkeet, jotka onnistuvat kuvaamaan jäsenensä moraalisesti moitteettomina yksilöinä, jotka pyrkivät yhteisesti hyväksytyihin arvokkaisiin päämääriin. Kamppailu osanottajien identiteettiväittämistä oli selvä myös yksilötasolla tutkituissa liikkeissä, joissa jäsenen isänmaallisuus ja edistysellinen vallankumouksellisuus olivat tärkeitä teemoja.

Molempien liikkeiden aktivistit turvautuivat vahvasti tapaan, jolla kiinalainen nuoriso oli opetettu ajattelemaan historiallisia yhteiskunnallisia liikkeitä (Yang Guobin 2000), mutta myös vanhemmat kiinalaisen poliittisen tradition ideaalit olivat läsnä yksilöitä koskevissa identiteettiväittämässä (Pieke 1994). Erityisesti epäitsekkyys oli keskeinen oikeutettuun yhteiskunnalliseen aktivismiin liitetty piirre (Lucian Pye 1990). Tämän mukaisesti demokratiamuuriliikkeen aktivistit pyrkivät esittämään itsensä moraalisesti puhtaina, isänmaallisina ja vilpittöminä totuuden etsinnässään. Kuten *Siwu luntanin* (Huhtikuun viidennen päivän foorumi) kirjoittaja totesi marraskuussa 1978 demokratiamuuriliikkeen todellisesta merkityksestä:

Kaikki he [demokratiamuurilla kävijät] ovat tutkiskelleet, opiskelleet ja ajatelleet syvällisesti [yhteiskunnan tilaa], suurin osa heistä on vilpittömiä ja ovat tulleet paikalle, koska he välittävät syvästi Kiinasta. He eivät ole ”täysmahaisia laiskimuksia”, ”ongelmien aiheuttajia”, ”karrieristeja” tai ”yhä vielä vapaina olevia kommunistisen puolueen, vallankumouksen ja sosialismin vastaisia voimia”. He ovat nimettömiä ajatusten kehittäjiä, demokraattisten voimien ydin, Kiinan kansan hyviä poikia ja tyttöriä, urauurtavia sankareita, jotka luovat uutta maailmaa. (Pinglunyuanyuan 1978, MMLK vol. 3, 46–47.)

Myös vuoden 1989 opiskelijaliikkeeseen osallistumista kuvattiin samankaltaisesti. Beijingin ilmailutieteen instituutin opiskelija totesi ”Kirjeessään Beijingin asukkaille”:

Meillä ei ole itsekkäitä tai piilotettuja pyrkiämyksiä. Toimemme viime päivinä kumpuavat isänmaallisista sydämistämme, puhtaasta uskolisuudesta suurelle synnyinmaallemme. Me emme ”havittele koko maailman saattamista kaaokseen”, emmekä me ole ”pieni ryhmä” pahoja ihmisiä pahantahoisine motiiveineen. (CFD 1990, 75–76.)

Myös pienen mielenosoittajajoukon toukokuussa 1989 toimeenpanema suurta huomiota saanut nälkälakko on tulkittavissa juuri äärimmäisenä aktivistien epäitsekkyuden esityksenä ja siten yrityksenä purkaa heihin kohdistunut turvallistaminen. Nälkälakkolaisten vala sisältää hyvän esimerkin siitä, miten mielenosoittajat kuvasivat itsensä isänmaallisina ja epäitsekkäinä yksilöinä:

Meidän puhdasta isänmaallisuuttamme ja selkeää ja täyttä viattomuuttamme on kutsuttu ”sekasorroksi” ja kuvattu ”pahantahtoiseksi vaikuttimiksi”, syytetty ”pienen ihmisjoukon hyväksikäyttämiksi”. Pyydämme kaikkia todellisia kiinalaisia – ja niitä, jotka ovat nämä syytteet keittäneet kokoon, panemaan käden sydämelteen ja kysymään itseltään mitä rikoksia me olemme tehneet. Aiheutammeko sekasortoa? – Emme hae kuolemaa. Mutta jos yhden tai joidenkin ihmisten kuolema voi parantaa muiden mahdollisuuksia elää paremmin, ja tehdä synnyinmaamme vauraaksi, silloin ei meillä ole oikeutta elää. (Nälkälakkojulistus CFD 1990, 200–201.)

Kumpikin liikkeistä turvautui siten identiteettiväittämiin, joiden mukaan niiden aktivistit olivat epäitsekäitä ja poliittisesti tiedostavia yksilöitä, jotka pyrkivät yhteisesti halutun synnyinmaan vaurauden ja sosialismin tavoitteiden saavuttamiseen. Tällaiset yksilöt eivät voisi milloinkaan muodostaa uhkaa Kiinalle. Jos viranomaiset olisivat hyväksyneet nämä väittämät, seurauksena olisi ollut liikkeen turvallistamisen purkautuminen ja yhteiskunnallisen aseman hyväksyminen.

Johtopäätökset

Kiinan esimerkistä yleistäen voidaan sanoa, että autoritaarisissa järjestelmissä yhteiskunnallisten liikkeiden mobilisaatioon ja niiden tukahduttamiseen liittyvien identiteettiväittämien merkitys on suuri. Yllä esitetty analyysi osoittaa, kuinka identiteettiväittämät olivat keskeisessä osassa kamppailussa kahden demokratialiikkeen merkityksestä

Kiinassa. Kummassakin liikkeessä väittämiä käytettiin yhteiskunnallisen hyväksynnän saavuttamiseen ja vastaavasti sen kieltämiseen. Prosessin vuorovaikutteisuutta kuvaa se, miten kilpailevien vastakkaisten identiteettiväittämien esittäminen johti koveneviin kantoihin ja tekoihin kummallakin puolella. Demokratiamuuriliikkeessä verenvuodatukselta vältyttiin, mutta vuonna 1989 tapahtumat huipentuivat mielenosoittajien nälkälakkoon ja protestien väkivaltaiseen tukahduttamiseen.

Liikkeillä on selkeä tarve hankkia hyväksyntää ja tukea retorisin keinoin ja onnistunut retoriikka turvautuu usein kulttuurista löytyviin arvoihin, tarinoin ja periaatteisiin. Niinpä liikkeiden identiteettiväittämistä löytyy paljon viitteitä viralliseen retoriikkaan ja diskursseihin, samoin kuin poliittisesta traditiosta löydettyihin oikeutetun mielenilmaisun malleihin. Kun identiteetikamppailun molemmat osapuolet ymmärtävät väittämien suuren arvon, syntyy peliä muistuttava tilanne, jossa identiteettiväittämät ovat siirtoja osana suuremman tavoitteen saavuttamista. Myös ennakoiva varautuminen tukahduttamiseen on osa viranomaisten ja protestojien vuorovaikutusta. Kiinassa protestiliikkeitä koskevien väittämien retorinen luonne on tiedostettu hyvin, kuten esimerkiksi sanonta ”punalipun kantaminen punalipun vastustamiseksi” osoittaa. Tarve mukauttaa kuvaukset yleisesti ja yhteisesti hyväksytyihin normeihin ja uskomuk-

siin siis ohjaa identiteettiväittämien muodostamista ja selittää niille tyypillisen läheisyyden viralliseen retoriikkaan. Identiteettiväittämien valintaa ohjaa kuitenkin myös kylmempi, turvallistamisen säännösten määräämä logiikka. Pohjimmiltaan liikkeissä on kyse poliittisen järjestelmän kannalta perustavanlaatuisista asioista. Liikkeille kyse voi olla valtion johtajien vaihtamisesta tai poliittisen järjestelmän avaamisesta, jopa kumoamisesta. Valtaapitäville kyse on tarvittaessa väkivallan oikeuttamisesta ja *status quon* ylläpitämisestä sen voimin.

Vaikka identiteettiväittämien ja kuvausten valitseminen ja käyttäminen on siis tarkoitushakuista poliittista toimintaa, eivät toimijat välttämättä pyri kyyniseen manipulaatioon. Aktivistit ja jopa viranomaiset voivat uskoa tai olla uskomatta kuvauksiinsa, mutta tässä käytetty malli ei ota kantaa kuvausten vilpittömyyteen. Tärkeämpää on selittää se, miksi ja miten juuri tietynlaisia kuvauksia käytetään. Vaikka niiden päämäärät voivat olla ristiriidassa poliittisen järjestelmän ja valtaapitävien aseman kanssa, tukahduttamiselta vältyäkseen ja tukea saadakseen protestiliikkeiden on vakuutettava yleisönsä siitä, että ne eivät ole uhka yhteiskunnassa hyväksytyille hyvillä päämäärillä, vaan pohjimmiltaan pyrkivät itsekin toteuttamaan niitä. Liikkeiden asema autoritaarisessa järjestelmässä on siksi hankala: niiden täytyy joko purkaa turvallistaminen tai tulla turvallistetuiksi.

LÄHTEET

- Austin, John. 1975 [1962]. *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford University Press.
- Bourdieu, Pierre. 1991 [1982]. *Language and Symbolic Power*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Butler, Judith. 1997. *Excitable Speech: A Politics of the Performative*. New York and London: Routledge.
- Buzan, Barry. 1991. *People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. New York: Harvester Wheatsleaf.
- Calhoun, Craig C. 1994a. *Neither Gods nor Emperors: Students and the Struggle for Democracy in China*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Calhoun, Craig C. 1994b. Science, Democracy and the Politics of Identity. Teoksessa Jeffrey N. Wasserstrom ja Elizabeth J. Perry (eds.), *Popular Protest and Political Culture in Modern China*. Boulder, Colo.: Westview.
- CFD: Han, Minzhu, ja Hua Sheng, (eds.). 1990. *Cries for Democracy – Writings and Speeches from the 1989 Chinese Democracy Movement*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Chen, Ruoxi. 1982. *Democracy Wall and the Unofficial Journals*. Studies in Chinese Terminology, no. 20, Center for Chinese Studies, Institute of East Asian Studies, University of California at Berkeley.
- Davenport, Christian. 2005. Introduction. Repression and Mobilization: Insights from Political Science and Sociology. Teoksessa Christian Davenport, Hank Johnston ja Carol Mueller (eds.), *Repression and Mobilization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Deng Xiaoping. 1995a. Uphold the Four Cardinal Principles. Teoksessa *Selected Works of Deng Xiaoping*, vol. 2. Beijing: Foreign Languages Press.
- Deng, Xiaoping. 1995b. We Can Develop a Market Economy under Socialism. Teoksessa *Selected Works of Deng Xiaoping*, vol. 2. Beijing: Foreign Languages Press.
- Deng, Xiaoping. 2004 [1989]. *Zai jiejian shoudi jieyan budui jun yishang ganbu shi de jianghua* (Puhe poikkeustilan toimeenpanossa mukana ololleille kenraaleille ja tätä korkea-arvoisemmille upseereille). Teoksessa *Deng Xiaoping junshi wenji* (Deng Xiaopingin kootut sotilas-

- asioita koskevat kirjoitukset), vol. 3:302–9. Beijing: Junshi kexue chubanshe.
- Directive Concerning Illegal Publications, Illegal Organizations, and Other Related Problems. *Issues & Studies* 19:11 (1983).
- Einwohner, Rachel L. 2002. Bringing the Outsiders in: Opponents' Claims and the Construction of Animal Rights Activists' Identity. *Mobilization* 7:3, 253–67.
- Elo, Kimmo. 2005. *Die Systemkrise eines totalitären Herrschaftssystems und ihre Folgen. Eine aktualisierte Totalitarismustheorie am Beispiel der Systemkrise in der DDR 1953*. Akademische dissertation, Munster: LIT.
- Esherick, Joseph ja Jeffrey N. Wasserstrom. 1994. Acting Out Democracy: Political Theatre in Modern China. Teoksessa Jeffrey N. Wasserstrom ja Elizabeth J. Perry (eds.), *Popular Protest and Political Culture in Modern China*. Boulder, Colo.: Westview.
- Ferre, Myra Marx. 2005. Soft Repression: Ridicule, Stigma, and Silencing in Gender-Based Movements. Teoksessa Christian Davenport, Hank Johnston ja Carol Mueller (eds.), *Repression and Mobilization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Gamson, William A. 1988. Political Discourse and Collective Action. Teoksessa Bert Klandermans, Hanspeter Kriesi ja Sidney Tarrow (eds.), *International Social Movement Research – From Structure to Action: Comparing Social Movement Research Across Cultures*, vol. 1. London: JAI Press.
- Gecas, Viktor. 2000. Value Identities, Self-Motives, and Social Movement. Teoksessa Sheldon Stryker, Timothy J. Owens ja Robert W. White (eds.), *Self, Identity, and Social Movement*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Goodman, David S.G. 1981. *Beijing Street Voices: The Poetry and Politics of China's Democracy Movement*. Lawrence, Mass.: Marion Boyars.
- Guo, Sujian. 2000. *Post-Mao China: From Totalitarianism to Authoritarianism?* Westport, Conn.: Praeger.
- Habermas, Jürgen. 1971 [1968]. *Knowledge and Human Interest*. Boston: Beacon. 1984.
- CFD: Han, Minzhu, ja Hua Sheng, (eds.). 1990. *Cries for Democracy – Writings and Speeches from the 1989 Chinese Democracy Movement*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Havel, Vaclav. 1992 [1978]. The Power of the Powerless. Teoksessa Peter Wilson (ed.), *Open Letters: Selected Writings 1965–1990*. New York: Vintage Books.
- Holm, Ulla. 2004. Algeria: Securitisation of State/Regime, Nation and Islam. Teoksessa Stefan Guzzini ja Jung, Dietrich (eds.), *Contemporary Security Analysis and Copenhagen Peace Research*. London: Routledge.
- Hunt, Scott A., Benford, Robert D. ja Snow, David A. 1994. Identity Fields: Framing Process and the Social Construction of Movement Identities. Teoksessa Enrique Laraña, Hank Johnston ja Joseph R. Gusfield (eds.), *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Philadelphia: Temple University Press.
- Jervis, Robert. 1976. *Perception and Misperception in International Relations*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Lei, Guang. 1996. Elusive Democracy: Conceptual Change and the Chinese Democracy Movement, 1978–79 to 1989. *Modern China* 22: 4, 417–47.
- Li, Peng. 1990. Continue to Work for Stable Political, Economic, and Social Development in China. Teoksessa *The Third Session of the Seventh National People's Congress of the PRC*. Beijing: Foreign Languages Press.
- Link, Perry, Nathan, Andrew J. ja Zhang Liang, (eds.). 2001. *The Tiananmen Papers: The Chinese Leadership's Decision to Use Force Against Their Own People – In Their Own Words*. New York: Public Affairs.
- McAdam, Doug. 1994. Culture and Social Movements. Teoksessa Enrique Laraña, Hank Johnston ja Joseph R. Gusfield (eds.), *New Social Movements: From Ideology to Identity*. Philadelphia: Temple University Press.
- Mehnert, Klaus. 1969. *Peking and the New Left: At Home and Abroad*. Berkeley: University of California, Center for Chinese Studies, China Research Monographs no. 4.
- Melucci, Alberto. 1996. *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*. New York: Cambridge University Press.
- MMLK: Zhonggong yanjiu zazhishu (ed.). 1980–85. *Dalu dixia kanwu huibian* (Mannerkiinan maanalaisten lehtien kokoelma), 20 vols. Taipei: Zhonggong yanjiu zazhishu.
- Nathan, Andrew J. 1985. *Chinese Democracy*. Los Angeles: University of California Press.
- Paltemaa, Lauri. 2005. *In the Vanguard of History – The Beijing Democracy Wall Movement 1978–1981 and Social Mobilisation of Former Red Guard Dissent*. Turku: Annales Universitatis Turkuensis, Sarja B, Osa 288, Humaniora.
- Perelman, Chaim. 1988 [1977]. *L'empire rhétorique – Rhétorique et argumentation*. Paris: Vrin.
- Perry, Elizabeth J. 2002. Casting a Chinese 'Democracy' Movement: Legacies of Social Fragmentation. Teoksessa Elizabeth J. Perry (ed.), *Challenging the Mandate of Heaven: Social Protest and State Power in China*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe.
- Pieke, Frank N. 1994. The Use of Making History: Chinese Traditions of Protest. *Issues & Studies* 30:1, 13–36.
- Polletta, Francesca ja Jasper, James M. 2001. Collective Identity and Social Movements. *New York Annual Review of Sociology*, 27, 283–305.
- Pye, Lucian W. 1990. Tiananmen and Chinese Political Culture: The Escalation of Confrontation from Moralizing to Revenge. *Asian Survey* 30:4, 331–47.
- Rokeach, Milton. 1979. *Understanding Human Values: Individual and Societal*. New York: Free Press.
- Searle, John. 1969. *Speech Acts, an Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shue, Vivienne. 1994. Legitimacy Crisis in China? Teoksessa Peter Hays Gries ja Stanley Rosen (eds.), *State and Society in 21st-Century China*. London: RoutledgeCurzon.
- Snow, David A. ja Benford, Robert D. 1988. Ideology, Frame Resonance, and Participant Mobilization. Teoksessa Bert Klandermans, Hanspeter Kriesi ja Sidney Tarrow (eds.), *International Social Movement Research – From Structure to Action: Comparing Social Movement Research Across Cultures*, vol. 1. London: JAI Press.
- Snow, David A. ja McAdam, Doug. 2000. Identity Work Process in the Context of Social Movements: Clarifying

- the Identity/Movement Nexus. Teoksessa Sheldon Stryker, Timothy J. Owens ja Robert W. White (eds.), *Self, Identity, and Social Movement*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Tarrow, Sidney. 1998. *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tilly, Charles. 1978. *From Mobilization to Revolution*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.
- Vuori, Juha. 2003. Security as Justification: An Analysis of Deng Xiaoping's Speech to the Martial Law Troops in Beijing on the Ninth of June 1989. *Politologiske Studier* 6: 2, 105–18.
- Vuori, Juha. 2005. Puolueen turvallisuus kansallisena turvallisuutena – Falun Gongin uhka Kiinan kansantasavalalle. Teoksessa Raisa Asikainen ja Juha Vuori (eds.), *Kiinan yhteiskunta muutoksessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Vuori, Juha. 2005. Desecuritising the Tiananmen Incidents. Teoksessa Raisa Asikainen (ed.), *Perspectives on China: Papers from the Nordic Association for China Studies Conference at the University of Helsinki, June 7–9, 2005*. Helsinki: Renvall Institute.
- Vuori, Juha. Forthcoming. Illocutionary Logic and Strands of Securitisation – Applying the Theory of Securitisation to the Study of Non-Democratic Political Orders. *European Journal of International Relations*.
- Wæver, Ole. 1989. Conflicts of Vision: Visions of Conflict. Teoksessa Ole Wæver, Pierre Lemaitre, ja Elizabeth Tromer (eds.), *European Polyphony: Perspectives beyond East-West Confrontation*, 283–327. London: Macmillan.
- Wæver, Ole. 1989. *Security the Speech Act: Analysing the Politics of a Word*. Working Paper no. 19, Copenhagen: Centre for Peace and Conflict Research.
- Wæver, Ole. 1995. Securitization and Desecuritization. Teoksessa Ronnie D. Lipschutz (ed.), *On Security*. New York: Columbia University Press.
- Wæver, Ole. 2000. The EU as a Security Actor: Reflections from a Pessimistic Constructivist on Post-Sovereign Security Orders. Teoksessa Morten Kelstrup ja Michael C. Williams (eds.), *International Relations Theory & European Integration: Power, Security & Community*. Florence: Routledge.
- Wæver, Ole ja De Wilde, Jaap. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, Colo.: Lynne Rienner.
- Warren, Mark. 1990. Ideology and the Self. *Theory and Society*, 19, 599–634.
- Yang, Guobin. 2000. The Liminal Effects of Social Movements: Red Guards and the Transformation of Identity. *Sociological Forum* 15: 3, 379–407.
- Žižek, Slavoj. 2002. *Did Somebody Say Totalitarianism? Five Interventions in the (Mis)use of a Notion*. London: Verso.
- Zhao, Dingxin. 2004. *The Power of Tiananmen: State-Society Relations and the 1989 Beijing Student Movement*. Chicago: University of Chicago Press.